

Звонок О. А.

старший викладач кафедри іноземних мов,
Київський національний університет технологій та дизайну
(Київ, Україна)

ТРАДИЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ВИШАХ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Вища освіта у світі традиційно розвивається як відкрита світова система, але в останні роки процес її інтеграції набуває все більш конкретного характеру. Декларація Всесвітньої конференції «Вища освіта в ХХІ столітті» наголосила, що вища освіта повинна мати «міжнародний вимір: обмін знаннями, створення інтерактивних мереж, мобільність викладачів і учнів, міжнародні науково-дослідні проекти, поряд з урахуванням національних культурних цінностей та умов».

На даний момент наша держава не лише делегує своїх фахівців для обміну досвідом, проходження стажування й навчання в зарубіжних навчальних закладах та дослідницьких наукових центрах, щоб оволодіти технологіями адаптації вітчизняної науки і культури до глобальних економічних і соціальних моделей, але й приймає в себе іноземних громадян із цією метою. Значний відсоток серед останніх становлять студенти вищих навчальних закладів різних спеціальностей, що у важкі часи становлення незалежної держави зберегли свій науковий престиж.

Для того, щоб іноземний студент став повноцінним спеціалістом за роки навчання у ВНЗ, необхідно проводити всебічний аналіз навчання іноземних студентів у різних країнах світу за останні десятиліття, розробку концептуальних основ реформування системи підготовки іноземних спеціалістів для зарубіжних країн в Україні в нових політичних, економічних і соціальних умовах, врахувати, що навчання майбутнього фахівця сьогодні необхідно ґрунтувати на процесі симбіозу навчальної діяльності і професійної, поєднанні загальної освіти і професійної підготовки, на використанні сучасних інформаційних технологій.

Постановка завдання. Сформована ще в 70-ті роки система освіти іноземних громадян була зруйнована в 90-х роках. На сьогоднішній день в Україні немає чітко визначеної системи управління навчанням іноземних громадян у вищих навчальних закладах. У кожному ВНЗ вона організована на власний розсуд. На сьогоднішній день є актуальним вивчення попереднього українського досвіду підготовки іноземців перед вступом до ВНЗ, який був за радянських часів, із метою використання попереднього успішного досвіду в сучасних умовах. Тому *метою* цієї статті є аналіз традицій та перспектив навчання іноземних студентів у вишах України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема навчання іноземних студентів є однією з важливих у сучасній світовій педагогічній науці. Зокрема, в Америці дослідженням цієї проблеми займається інститут Міжнародної Освіти. Так, американські вчені (Шулкін, Ема Волкер, Сполдінг С., Флек М. та ін.) провели наукові дослідження з історії навчання іноземних студентів в американських навчальних закладах із колоніальних часів до сучасності, визначили основні тенденції впливу підготовки фахівців для зарубіжних країн на розвиток освіти в США.

Загалом за двадцять років в Україні було захищено всього 19 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата або доктора педагогічних наук, присвячених проблемам підготовки іноземних громадян.

Вагомий внесок у розробку питань підготовки іноземних фахівців для зарубіжних країн за радянські часи зробили В. Костомаров, О. Голубев, В. Ільченко, В. Єлютін, Е. Колосова, В. Сокол, М. Софінський, В. Станіс, С. Сохін та ін.

За останнє десятиліття в Україні були захищені дисертації з проблем навчання іноземних студентів. Однією з них є дослідження В. Тарасенко щодо формування професійно-комунікативної компетенції іноземних студентів-русистів в умовах міжпредметної координації; Л. Хаткової - орієнтована на пошук шляхів активізації пізнавальної діяльності іноземних учнів підготовчого

факультету; робота О. Тетянченко, яка спрямована на визначення педагогічних умов спілкування з іноземними студентами в процесі навчання.

У Радянському Союзі система підготовки кадрів для зарубіжних країн висвітлювалася як єдина правильна, з утвердженням, що вона є найкращою у світі, з критикою зарубіжних підходів до вирішення цього питання.

На сучасному етапі значення цієї діяльності зростає, вона сприяє укріпленню взаємного порозуміння і довіри між країнами і народами, цілеспрямованому обміну накопиченими знаннями, духовному збагаченню людей, активному входженню України в сферу освітнього співтовариства та придбанню нею визнання на міжнародному рівні. Тільки на початку ХХІ століття в Україні навчалася понад 15,5 тисячі іноземних студентів, в основному з країн Азії, Близького Сходу та Африки.

Виклад основного матеріалу. В Україні накопичений певний досвід у справі підготовки кадрів для зарубіжних країн у навчальних закладах різного типу з 1946 по 2000 роки. У період до 1991 року ця підготовка відрізнялася надмірною ідеологізацією, яка негативно впливала на якість навчально-виховного процесу. Саме країни з соціалістичною орієнтацією направляли в Україну молодь для одержання освіти. Система управління загальноосвітньою і фаховою підготовкою іноземних громадян відбивала політично обумовлені директиви керівних партійних органів, а тому не була гнучкою і не відповідала потребам в розвитку економіки і національної культури. Адміністративно-командний стиль управління освітою іноземних громадян не давав можливості для викладання предметів українською мовою, тільки російською, студенти не вивчали історію України, її культуру. Взагалі підготовка іноземних кадрів в цілому не відповідала інтересам розвитку України як республіки.

Прагнення підвищити ефективність навчального процесу, скоротити період адаптації у ВНЗ стимулює пошук нових шляхів та механізмів, що мають сприяти якісному засвоєнню навчального матеріалу та формуванню в них умінь та навичок, а саме: відбір та побудова навчально-методичної літератури, організація самостійної роботи студентів, об'єктивний контроль знань та

формування психологічного клімату в колективі. Аналіз наукової літератури показав, що основними завданнями, які стоять перед кожним ВНЗ при підготовці іноземних студентів, є:

1. проаналізувати стан підготовки іноземних студентів у навчальних закладах України та розвинутих країнах світу в історико-педагогічній літературі та офіційних державних документах досліджуваного періоду;

2. визначити внутрішні та зовнішні фактори, що забезпечують ефективність підготовки іноземних студентів;

3. виділити структурні компоненти системи підготовки іноземних студентів в Україні;

4) визначити основні принципи і завдання при підготовці фахівців для іноземних держав;

5) оптимізація форм і методів просування послуг вузів України у світовий освітній і науковий простір в інтересах вирішення пріоритетних державних завдань;

6) формування єдиної державної політики і стратегії дій у галузі підготовки фахівців для іноземних країн у навчальних закладах України, спрямованої на пріоритет національних інтересів, системний і взаємовигідний характер співпраці;

7) розробка цілісного підходу до розробки нормативно-правових актів в галузі підготовки фахівців для іноземних країн із залученням міністерств і відомств та представників провідних українських ВНЗ, громадянства;

8) орієнтація іноземних студентів на вивчення української мови як цінності, значущої для професійного становлення і пізнання культури та історії України;

9) побудова динамічних, економічно ефективних форм взаємодії з країнами світу в галузі підготовки фахівців для них;

10) пред'явлення іноземному студенту чітких вимог як до суб'єкта й об'єкта навчання і виховання в українському ВНЗ, в основі яких лежить

11)положення, що іноземець як особистість формувався в іншому культурному й освітньому середовищі;

12)організація навчання і виховання іноземних студентів у ВНЗ на основі всебічного аналізу особливостей їхнього контингенту в психологічному, фізіологічному, етнічному, етичному та інших аспектах;

13)гнучкість при створенні концептуальних підходів до сфери оновлення системи формування інтелектуального потенціалу для іноземних країн у вищих навчальних закладах України;

14)створення необхідних і достатніх умов для становлення розвитку регіональних центрів міжнародного співробітництва, що представляють фактичні інтереси ВНЗ регіону в галузі інтеграції у світовий освітній і науковий простори;

15)систематичний обмін інформацією з країнами-партнерами про якість підготовки фахівців в українських навчальних закладах, створення надійного зворотного зв'язку з іноземцями випускниками ВНЗ і їхніми асоціаціями (це дозволяє всебічно аналізувати педагогічну діяльність, вчасно вносити корективи в навчально-виховний процес, вивчати специфіку майбутньої професії тощо);

16) інтеграція навчальних закладів України на ринок світових освітніх послуг.

Підготовка іноземних громадян у навчальних закладах здійснюється у випадку збігу інтересів і можливостей навчального закладу та іноземного кандидата на навчання в конкретній країні. Ці підходи будуються з урахуванням як державних інтересів країн, що направляють студентів, так і країни, у якій він навчається, а також основних тенденцій розвитку світового цивілізованого процесу.

Крім того, підготовка в нашій країні іноземних спеціалістів повинна враховувати такі аспекти: політичний, економічний, гуманітарний, психологічний аспект.

Висновки. Таким чином, успішне вирішення відповідального завдання вищої школи з підготовки іноземних студентів вимагає розробки нових

концептуальних підходів, моделей систем такої їхньої підготовки на науковій основі, застосування сучасних педагогічних, нових інформаційних технологій у навчанні та самонавчанні, організація навчання і виховання іноземних студентів у ВНЗ на основі всебічного аналізу особливостей їхнього контингенту, подальша наукова розробка та вдосконалення методики їхньої професійної підготовки, підвищення рівня педагогічної активності із включення інноваційних технологій і форм педагогічної діяльності в навчальний процес, що допоможе ефективному зростанню професійної компетенції іноземних студентів, підвищення вимог до посібників та адаптація навчальної літератури під особливості сприйняття іноземних студентів.

Взаємозабезпечення передовим досвідом у галузі науки і освіти через випускників і шляхом міжвузівського обміну студентами і викладачами, залучення до навчання талановитої молоді з інших країн, розширення студентського «генофонду» в Україні, підвищення міжнародного впливу України засобами поширення національної культури – саме цьому повинно сприяти навчання іноземних студентів у ВНЗ України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Рибаченко Л. І. З історії підготовки національних кадрів для зарубіжних країн / Л. І. Рибаченко // Схід-East. – 1999. – № 6. – С. 44–48.
2. Рибаченко Л. І. Суспільна і політична діяльність іноземних студентів у СРСР наприкінці 90-х років / Л. І. Рибаченко // Схід-East. – 1999. – № 7. – С. 42–45.
3. Рибаченко Л. І. Сучасний стан і основні напрямки реформи системи навчання іноземних громадян в навчальних закладах України / Л. І. Рибаченко. – Донецьк, 2001. – С. 174–178.
4. Про навчання іноземних громадян в Україні [Електронний ресурс] : постанова Кабінету Міністрів України від 26 лют. 1993 р. № 136. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/136-93-%D0%BF>.
5. Грищак В. З. Особливості періоду соціальної адаптації іноземних студентів протягом перших років навчання в українському ВНЗ / В. З. Грищак, І.

Г. Молоткова // Фахова підготовка іноземних громадян в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (4-6 лют. 2002 р.) / Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К., 2002. – С. 3–7.

6. Вдосконалення системи підготовки кадрів з числа іноземних громадян [Електронний ресурс] : [виклад доповіді директора Центру міжнародної освіти НТУУ "КПІ" проф. Б. А. Циганка "Стратегія розвитку системи підготовки кадрів з числа іноземних громадян в Національному технічному університеті України ", Київський політехнічний інститут]. – Режим доступу до електрон. ст. : <http://kpi.ua/1301>.